

Anne Babaların İlkokul Çağı Çocuklarında Teknolojik Araçların Kullanımına İlişkin Tutumlarının Nitel Analizle İncelenmesi

Qualitative Analysis of Parents' Attitudes towards Primary School Children's Use of Technological Tools

Derya Atalan Ergin^{a*}, Gülendaml Akgül^b

^aMinistry of Education, Ankara, Turkey

^bÇankırı Karatekin University, Çankırı, Turkey

Öz

Giderek artan teknoloji kullanımı okul çağı çocukları için riskleri ve yararları beraberinde getirmektedir. Teknolojinin risklerinin azaltılması ve katkılarının artırılmasında anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik görüşleri önemlidir. Türkiye'de anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik tutumlarının betimlenmesidir. Araştırmada fenomenolojik desen kullanılmıştır. İlkokul çağında çocuğa sahip anne babalardan ($\bar{x}=40.01$, $SD= 5.12$) yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla veri toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırmanın bulguları beş başlıkta değerlendirilmiştir. Anne babalar oyalama, akademik destek ve eğlence amacıyla çocuklarının teknoloji kullanımına izin verirken içerik kısıtlaması, kullanım kısıtlaması ve izleme stratejileri ile çocuklarının teknoloji kullanımını sınırlandırmaktadır. Anne babaların teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri birbiriyle karşıt olumlu (bilişsel katkı, sosyal katkı ve gereklilik) ve olumsuz (bilişsel problemler, davranışsal problemler ve sosyal problemler) temalarda ortaya çıkmaktadır. Anne babalar teknoloji kullanımının sosyal yararlarını, bilgi beceri kazandırma ve bilişsel yararlarını bilmekte ve bunları çocuklarıyla paylaşmaktadır. Öte yandan zararları sosyal etki, teknolojiden kaynaklı riskler ve gelişimsel etki temaları altında toplanmaktadır. Bulgular teknoloji kullanımında anne baba aracılığı ve anne babalara yönelik yapılacak çalışmalara katkıları açısından tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji kullanımı, çocuk, anne-baba aracılık stratejileri, nitel analiz.

Abstract

Increasing technology usage comes with risks and benefits for school-age children. Parents' opinions towards their children's technology usage are important in reducing these risks and increasing its contributions. There are a limited number of studies examining parents' opinions in children's technology usage in Turkey. The study aims to describe parents' attitudes towards technology usage of their children. Phenomenological design was employed in this research. Data were collected from parents with primary school-age children ($\bar{x} = 40.01$, $SD = 5.12$) through semi-structured interviews. Content analysis was used in data analysis. The findings of the study are evaluated under five headings. While parents allow their children to use technology for distraction, academic support and entertainment, they restrict technology usage with negative content restrictions, usage restrictions and monitoring strategies. Parents' views on technology usage emerged in opposing positive (cognitive contribution, social contribution, and necessity) and negative (cognitive problems, behavioral problems and social problems) themes. Parents are aware of the social benefits, knowledge and skill development, and cognitive benefits of technology use and share these with their children. On the other hand, damages are grouped under social impact, technology-related risks and developmental impact themes. The findings were discussed in terms of parental mediation strategies in technology usage and the practical contribution of working with parents to future research.

Keywords: Technology usage, child, parental mediation strategies, qualitative analysis.

*ADDRESS FOR CORRESPONDENCE: Derya Atalan Ergin, Ministry of Education, Ankara, Turkey. E-mail adress: deryaatalan@gmail.com. ORCID ID: 0000-0002-6602-1985.

Assoc. Prof. Dr. Gülendaml Akgül, Department of Social Work, Faculty of Health Sciences, Çankırı Karatekin University, Çankırı, Turkey. E-mail address: gulendamakgl@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-1648-3118.

Received Date: December 12th, 2020. Acceptance Date: April 28th, 2021.

1. Giriş

Teknolojik araçlar her yaş grubundan bireyin günlük yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre teknoloji kullanımı süresinin geçen yıllarla arttığı, kullanılan teknolojik araçların ve kullanım amacının ise çeşitlendiği görülmektedir (TUİK, 2020). Teknolojinin içine doğmuş ve alan yazında dijital yerliler (Prensky, 2001) olarak anılan günümüzün çocuk ve gençleri için sosyalleşme, akademik ilerleme, hobi edinme, oyun oynama gibi konularda teknoloji vazgeçilmez bir araç olarak kullanılmaktadır. Onlar teknolojinin dilini anadilleri gibi öğrenmektedir. Bu durum teknolojik cihazları kullanmayı hızlı öğrenmelerini ve yaşamlarının parçası haline getirmelerini kolaylaştırmaktadır. Onların anne babalarının çoğu ise dijital göçmenlerdir (Prensky, 2001) ve teknolojik cihazların dilini sonradan edinirler. Bu durum anne babaların çocuklarına kıyasla teknoloji kullanımını keşfetmelerini geciktirmekte ve yaşamlarının farklı alanlarına yaygınlaştırmalarını zorlaştırmaktadır. Sonuç olarak teknoloji kullanımına yönelik tutum konusunda da çocukları ile aralarında farklılıklar söz konusu olabilir.

Teknolojik cihazların kullanımı çocukların gelişimi için katkı sunmasının yanında riskleri de içermektedir. Kullanım içeriği, bağlamı ve süresi katkılarını ve risklerini belirleyen değişkenler olarak öne çıkmaktadır (Atwood, 2016; Critselis vd., 2014; Kubey vd., 2001; Saatçioğlu, 2016; Villani, 2001). Uygun bağlamlarda kullanılan teknolojik araç ve içerikler çocukların kelime bilgisi ve sınıflama becerisini (Neuman 2010); dikkat düzeyini (Plowman vd., 2012), düşünme becerisini (AlAbbadi, 2005), el-göz koordinasyonunu (Hatch, 2011) ve zaman yönetimini (Khasawneh ve Al-Awidi, 2008) geliştirmede etkili bulunmuştur. Buna karşın araştırmalar şiddet içeren görüntülere maruz kalmanın saldırgan tutumların kabulünün artışı, şiddete duyarsızlaşma, mağdurlara yönelik empati eksikliği ve artan saldırgan davranışlarla ilişkili bulurken; eğlence amaçlı teknoloji kullanımının ise düşük akademik başarı ilişkili olduğunu göstermiştir (Campaign for a Commercial-Free Childhood & Alliance for Childhood, 2012). Teknolojik cihazların kullanım süresinin artması ise bağımlılık (Atwood, 2016; Çevik, 2016; Lai ve Kwan, 2017); iskelet, kas sistemi ve baş ağrısı problemi (Chou, 2001; Hakala vd., 2006) uyku problemleri (Chou, 2001; Van den Bulck, 2004); artan beden kitle indeksi (Kim vd., 2010; Berkey vd., 2008; Kautiainen vd., 2005); sağlıksız beslenme alışkanlıkları (Chang vd., 2015) ve göz rahatsızlıkları (Shields ve Behrman, 2000) ile ilişkili bulunmuştur.

Teknolojinin tüm bu risklerin azaltılması ve katkılarının artırılmasında anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik tutum ve davranışları önemlidir. Alanyazında sayıları artan medya kullanımında anne-baba aracılığı çalışmaları aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık, birlikte izleme ve izleme üzere dört tip strateji vurgulanmaktadır (Sonck vd., 2013; Valkenburg vd., 1999). Türkiye’de de ergenlerle yapılan çalışmada, anne babaların kullandıkları stratejiler aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık ve izleme olarak belirlenmiştir (Atalan-Ergin ve Kapçı, 2019). Erken çocukluk döneminde çocuklar için yapılan çalışmada ise anne babaların kullandıkları stratejiler temel olarak aktif (destekleyici, yorumlayıcı ve sınırlayıcı) ve kısıtlayıcı (destekleyici, sınırlayıcı ve engelleyici) olmak üzere altı boyutta sınıflandırılmıştır (Şen vd., 2020). Aktif aracılık, anne babaların teknoloji araçlarının kullanımı sırasında ya da sonrasında çocuklarıyla programların özellikleri hakkındaki fikir alışverişinde bulunma sürecini ifade etmektedir (Valkenburg vd., 1999). Anne-babanın sosyal medyada yabancı kişilerle konuşmanın riskleri konusunda çocuklarıyla kurdukları karşılıklı etkileşim bu stratejiye örnek verilebilir. Kısıtlayıcı aracılık teknoloji kullanımında sürenin ya da içeriğin sınırlandırılmasıdır. Günlük teknoloji kullanımına ayrılan sürenin sınırlandırılması ya da film izleme platformlarında yalnızca çocuk filmlerinin evdeki çocuğun izlemesine açılması bu stratejiye örnek gösterilebilir. İzleme stratejisi ise çocukların teknoloji kullanımlarını ve bu kullanım sırasındaki içeriklerinin sonradan takibini içermektedir (Cabello-Hutt vd., 2017). Örnek olarak, bilgisayardaki “geçmiş” bölümünün takip edilmesi verilebilir.

Anne-baba aracılık stratejileri çalışmaları özellikle aktif aracılık ile kısıtlayıcı aracılığın bir arada kullanımını önermektedir (Valkenburg vd., 2013). Kısıtlayıcı aracılık teknoloji kullanımında risklerle karşılaşmayı azaltırken, aktif aracılık fırsatlarla karşılaşmayı artırmaktadır. Bu nedenle iki stratejinin bir arada kullanılması teknolojiden en üst düzeyde yararlanılmasına yardımcı olacaktır (Livingstone vd., 2017). Yapılan çalışmalar stratejilerin etkililiğini belirleyen faktörlere de odaklanmaktadır. Örneğin stratejilerin tutarlı bir şekilde kullanılması (Fikkers vd., 2017), çocukların anne-babalarıyla kurdukları olumlu etkileşim (Valkenburg vd., 2013), anne babanın yüksek eğitim düzeyi (Clark, 2011; Nikken ve Schols, 2015; Pasquier vd., 2012; Shin ve Huh, 2011) ve anne babanın teknoloji kullanımı konusundaki yüksek öz-yeterlik algısı (Festl ve Langmeyer, 2018; Glatz vd., 2018) stratejilerin etkililiğini artırmaktadır. Ayrıca teknolojik araçların kullanımı konusunda çocuklara sağlanan özerklik onların hem kuralları kabul etmeleri hem de uygulamalarında kolaylaştırıcı olmaktadır. Etkili bir şekilde kullanılan anne-baba aracılığı stratejilerinin medya şiddetine maruz kalma (Gentile vd., 2012), çevrimiçi ortamda yabancılarla etkileşim (Williams ve Merten, 2011), İnternette kişisel bilgilerin paylaşımı (Shin ve Kang, 2016), çevrimiçi istismara maruz kalma

(Khurana vd., 2015), bağımlılık ve siber zorbalık (Chang vd., 2015) gibi teknoloji kullanımının olumsuz yönleri bakımından koruyucu olduğu görülmektedir. Ek olarak, eleştirel düşünme becerilerinde (Shin vd., 2012) ve teknolojinin eğitim amaçlı kullanımında artış (Lee ve Chae, 2007) gibi olumlu çıktılarla da ilişkilili bulunmuştur.

Ana baba aracılık stratejilerinin uygulanmasında farklılaşmayı sağlayan başka bir faktör ise çocuğun özelliklerinden kaynaklı değişkenlerdir (Padilla-Walker vd., 2012). Anne babaların strateji tercihleri ve bunların kullanım sıklığı çocuğun yaşına göre değiştirmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar küçük yaşlarda çocuğa sahip anne babaların, ergen çocuğa sahip anne babalara oranla hem kısıtlayıcı aracılığı hem de aktif aracılığı daha fazla kullandıklarını göstermektedir (Davies ve Gentile, 2012; Gentile vd., 2012). Yaşı küçük çocukların ergenlere göre evde daha fazla zaman geçirmesi ve teknoloji kullanımında daha fazla desteğe ihtiyaç duyması, anne babaların aracılık stratejilerini kullanımı için daha fazla fırsat sağlayabilir. Ayrıca anne babalar ergen çocukların teknoloji kullanımını konusunda daha fazla öz kontrole sahip olduklarını (Lee, 2013) ve İnternetin riskleri ile daha iyi baş edebileceklerini düşünmektedir (Wang vd., 2005). Farklı yaş grubuna sahip çocukları olan anne babaların teknolojiye yönelik tutumlarının farklılaşabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışma ilkökul düzeyinde çocuğu olan anne babalar ile sınırlandırılmıştır.

Türkiye’de anne babalar tarafından en sık uygulanan strateji kısıtlayıcı aracılıktır (Atalan Ergin, 2018). Bunun nedenleri arasında anne babaların eğitim düzeyinin (Education at a Glance, 2016) ve teknoloji kullanımı konusunda yeterliliklerinin görece düşük olması (Özgür, 2016) sayılabilir. Anne babaların teknolojinin yarar ya da zararlarına ilişkin inançlarının kullanacakları stratejileri belirlemede etkisinin önemli olduğu düşünülmektedir. Yurtdışında yapılan kapsamlı bir çalışmada (PEW Research Center, 2020) anne babalar 12 yaşın altındaki çocukların teknoloji kullanımından kaynaklanan potansiyel zararın faydalarından daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çocuklarının başkalarıyla etkileşim kurma, sosyal beceriler öğrenme, okul başarısı gibi alanlarda olumsuz etkileneneğini belirtmektedir. Yaratıcılık becerisine etkisi ile hobi ve ilgi alanlarını geliştirme konusunda ise olumlu düşünenler ile olumsuz düşünenlerin oranları neredeyse eşittir. Bu doğrultuda, teknoloji kullanımının yarar ya da zararlarına yönelik bu inançların anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımlarına aracılık etme biçimlerini de etkileyeceği düşünülmektedir.

Türkiye’de anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımlarına ilişkin tutumlarını inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Atalan-Ergin ve Kapçı 2019; Bayraktar, 2017; Özgür, 2016). Bu çalışmaların daha çok tutumların davranışsal boyutunu içerdiği görülmektedir. Davranışların anlaşılmasında o olguya ilişkin duygu ve düşüncelerin incelenmesi önemlidir. Bu yapıların derinlemesine incelenmesinin anne babaların davranışlarının anlaşılmasında, uygun olmayan duygu ve düşüncelerin değiştirilmesinde ve stratejilerin etkili kullanılmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Böylece, çocukların teknoloji kullanımlarında risklerin azaltılması ve faydalarının artırılması ve bu araçlardan en etkin biçimde faydalanılması için fırsat yaratılabilir.

Bu çalışmanın amacı, anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik tutumlarının betimlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırma soruları şöyle belirlenmiştir:

Anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımı konusunda görüşleri nelerdir?

1. Anne babalara göre çocuklar zorunlu ve zorunlu olmayan zamanlarda teknolojik araçları hangi durumlarda kullanmaktadır?
2. Anne babalar hangi durumlarda çocuklarının teknolojik araç kullanımında içerik kısıtlamaktadır?
3. Anne babaların çocuklarının teknolojik cihazlarda vakit geçirmelerine ilişkin olumlu ve olumsuz düşünceleri nelerdir?
4. Anne babaların teknolojik araç kullanımının çocuklara yararlarına ilişkin düşünceleri nelerdir ve bu düşüncelerin hangilerini çocuklarıyla paylaşmışlardır?
5. Anne babaların teknolojik araç kullanımının çocuklara zararlarına ilişkin düşünceleri nelerdir ve bu düşüncelerin hangilerini çocuklarıyla paylaşmışlardır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışmada anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla fenomenolojik desen kullanılmıştır. Fenomenolojik desende amaç, incelenen sürecin doğası hakkında fikir edinmektir (Çelik, Baykal ve Memur, 2020). Anne-babaların çocuklarının teknoloji kullanımlarına izin verip-vermeme, onları teknolojiye yönlendirme ya da uzak tutma gibi tutumlarının altında yatan faktörlerin derinlemesine analiz edilerek incelenmesi amaçlanmıştır.

2.2. Katılımcılar

Çalışmanın katılımcı grubu ilkokul çağında çocuğa sahip 30-55 yaş aralığında (\bar{x} =40.01, SD = 5.12) anne babalardan (56 kadın ve 11 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların sekizi (%11.9) lise, kalan 59'u (%88.1) üniversite ve üstü eğitim düzeyindedir. Katılımcıların 28'i kız çocuğa, 39'u ise oğlan çocuğuna sahiptir (\bar{x} =8.81, SD = 1.81).

Anne babaların teknoloji kullanımına yönelik tutumlarını farklılaşmasında eğitim düzeyinin (Education at a Glance, 2016) ve çocuğun yaşının (Davies ve Gentile, 2012; Gentile vd., 2012) etkili olduğu bilinmektedir. Nitel analizin yapısı gereği derinlemesine yapılan incelemede çalışılan grubun özelliklerinin sınırlandırılması incelemenin güvenilirliğini artıracaktır. Bu nedenle bu çalışmada yüksek eğitim düzeyine sahip (lise ve üstü) ve 6-12 yaş aralığında çocuğu olan anne babalara ulaşılmıştır. Katılımcıların betimsel özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1.'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların betimsel özellikleri

Betimsel özellikler	f (%)
Evde İnternet bağlantısı	
Var	61 (%89.7)
Yok	6 (%8.8)
Akıllı telefon	
Var	67(%98.5)
Yok	1(%1.5)
Çocuğunun akıllı telefonu	
Var	19(%28.4)
Yok	48(%70.6)
Hafta içi teknolojik cihaz kullanım süresi	
Bir saatten az	35 (%52.2)
Bir-üç saat arası	26 (%38.8)
Üç saatten fazla	6 (%9.0)
Hafta sonu teknolojik cihaz kullanım süresi	
Bir saatten az	17 (%25.4)
Bir-üç saat arası	37 (%55.2)
Üç saatten fazla	13 (%19.4)
Kullanım izni	
Anne babanın belirlediği sürede	24 (%35.8)
Birlikte konuşarak belirledikleri sürede	41 (%61.2)
Çocuğun istediği kadar	2 (%3.0)
Teknolojik cihazla vakit geçirme süresine ilişkin algı	
Çok az	10 (% 14.9)
Biraz	8 (% 11.9)
Ortalama	8 (% 11.9)
Fazla	23 (%34.3)
Çok fazla	12 (%11.9)

2.3. Verilerin toplanması

Verilerin toplanmasında araştırmacıların hazırlamış olduğu 21 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu sorulardan 16 tanesi katılımcının ve çocuğunun demografik bilgileri ile teknoloji kullanımı konusunda kapalı uçlu soruları içermektedir. Diğer sorular fenomenolojik yaklaşım temelinde her bir araştırma sorusunu ele almak için aşağıdaki gibi açık uçlu olarak sorulmuştur.

1. Zorunda kaldığımız için çocuğunuza teknolojik cihazlarda vakit geçirmesini teklif eder misiniz? Yanıtınız evet ise; daha çok hangi durumlarda teknolojik cihazlarda vakit geçirmesini teklif edersiniz? Zorunlu haller dışında çocuğunuz hangi durumlarda teknolojik cihazlarda vakit geçirir?
2. Çocuğunuzun teknolojik cihazlarda kullandığı içeriği kısıtlar mısınız? Yanıtınız evet ise; neleri kısıtlarsınız?
3. Sizce çocuğunuzun yaşındaki çocuklar teknolojik cihazlarda vakit geçirmeli mi? Neden?
4. Çocuğunuzun yaşındaki çocukların teknolojik cihazlarda oyun oynamasında yararlı bulduğunuz yönler nelerdir? Çocuğunuzla teknolojik cihazlarda oyun oynamanın yararları hakkında konuştuğunuz mu? Yanıtınız evet ise; ne konuda bilgi verdiniz?

5. Çocuğunuzun yaşındaki çocukların teknolojik cihazlarda oyun oynamasında zararlı bulduğunuz yönler nelerdir? Çocuğunuzla teknolojik cihazlarda oyun oynamanın zararları hakkında konuştunuz mu? Yanıtınız evet ise; ne konuda bilgi verdiniz?

Verilerin toplanması sürecinde pandemi nedeniyle telefon görüşmesi tercih edilmiştir. Görüşmeler ortalama 15 dakika sürmüştür. Telefon görüşmelerinde öncelikle araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verilmiştir. Katılımcılardan görüşmelerin kaydedilmesi için sözel onay alınmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda 6-12 yaş grubu çocuğu olan ve üst eğitim düzeyine sahip anne babalara ulaşılması hedeflenmiştir. Bu nedenle örneklemin belirlenmesinde amaçlı örneklem yaklaşımı kullanılmıştır. Ulaşılan katılımcılardan çalışmaya katılmayı ya da ses kaydı alınmasını reddeden olmamıştır.

2.4. Verilerin analizi

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde sırasıyla deşifre, kodlama (genel bir çerçeve içinde yapılmış kodlama), temaların bulunması ile verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması basamakları takip edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Deşifre işleminden sonra güvenilirliğin sağlanması için iki araştırmacı birbirinden bağımsız olarak diğer basamakları gerçekleştirmiştir. Kodlama aşamasında katılımcıların verdikleri cevaplar içindeki anlamlı her birim belirlenmiştir (Creswell, 2013). Katılımcıların belirttiği ancak araştırmanın amacı doğrultusunda anlamlı olmayan düşünceler temalar oluşturulması sırasında silinmiştir. Kodlamalardan temalar oluşturulması sürecinde MAXQDA programından yararlanılmıştır. Bu süreçte araştırmacıların aldıkları notlar, görüş ayrılığı olan cevapların tartışılmasında ve bulguların sunulmasında yol gösterici olmuştur. En son aşamada analizler karşılaştırılmış ve değerlendiriciler arasında %92 görüş birliği sağlandığı görülmüştür. Farklılıklar tartışılarak fikir birliğine ulaşılmış ve analizler sonuçlandırılmıştır.

3. Bulgular

Anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımına yönelik tutumlarının değerlendirilmesinde her bir görüşme sorusu içerik analizi ile incelenmiştir. Görüşme sorularından elde edilen yanıtlar ortak temalarda buluşmuştur. İçerik analizi sonuçları verilmeden önce katılımcıların betimsel istatistiklerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Ardından içerik analizi sonuçları her bir araştırma sorusu için ayrı ayrı değerlendirilmiş ve sırasıyla sunulmuştur.

3.1. Katılımcıların betimsel istatistiklerinden elde edilen bulgular

Çalışmada katılımcıların betimsel istatistiklerinin sonuçları (Tablo 1) evde İnternet bağlantısına sahip olanların oranının %89.7 olduğunu göstermektedir. Anne babaların akıllı telefona sahip olma oranı %98.5 iken çocuklarda bu oran %28.4'tür. Hafta içi teknolojik cihaz kullanım süresinde en fazla verilen yanıt bir saatten az iken, hafta sonunda bu bir-üç saat arası olmaktadır. Buna göre anne babaların yüksek bir oranı (%46.2) çocuklarının teknolojik cihazlarla fazla ve çok fazla vakit geçirdiğini düşünmektedir.

3.2. Anne babalara göre çocuklar zorunlu ve zorunlu olmayan zamanlarda teknolojik araçları hangi durumlarda kullanıyor?

Bu başlık altında öncelikle anne babalara çocuklarını zorunlu durumlarda teknoloji kullanımına yönlendirip yönlendirmedikleri sorulmuş, ardından bu zorunlu durumun ne olduğunu açıklamaları istenmiştir. Sorunun diğer aşamasında ise zorunlu haller dışında çocuklarının hangi durumlarda teknolojiyi kullandıklarının bilgisi alınmıştır.

Katılımcıların 29'u (%43) çocuklarına zorunda kaldıkları anlarda teknolojik bir cihazla vakit geçirmeyi teklif ettiğini, 38'i (%54) ise etmediğini belirtmiştir. Anne babaların zorunlu ve zorunlu olmayan durumlarda çocuklarının teknoloji kullanımlarına ilişkin yanıtlarının içerik analizi sonuçları Tablo 2.'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Anne babaların zorunlu ve zorunlu olmayan durumlarda çocuklarının teknolojik cihaz kullanımına ilişkin görüşleri

Örnek yanıtlar	Kodlar	f (%)	Temalar
“Acele yetiştirmem gereken işlerde ve araba kullanırken” K5	Ebeveyn meşguliyeti	13(%17.81)	Oyalama
“Oyalanacak bir şey bulamadığı zamanlarda” K20	Çocuğun sıkılması	17 (%23.28)	
“Uzun yolculuklarda” K27	Yolculuk	5 (%6.85)	
“Dışarıda bir iş/şey beklediğimizde” K10	Sosyal alanlar	4 (%5.48)	
“Hasta olduğumda” K65	Anne-babanın sağlık problemi	2 (%2.74)	
“Okul dışı vakit geçirmek için” K13	Boş zamanlar	7 (%9.59)	
“Dersleri konusunda ya da bana sorduğu bir soruya yanıt veremediğimde mecburen yönlendiriyorum” K68	Akademik destek	4 (%5.48)	Akademik destek
“Sadece hafta sonu belirlediğimiz sürede” K11	Planlanmış zamanlar	5 (%6.85)	Eğlence
“Bazen TV de çizgi film izler” K8	Eğlence	10 (%13.70)	
“Oyun oynamak” K66	Oyun	6 (%8.22)	
	Toplam	73 (%100)	

Soruya verilen yanıtlar “oyalama”, “akademik destek” ve “eğlence” temalarında toplanmıştır. Kodlar ayrıntılı incelendiğinde zorunlu hallerde anne babaların ebeveyn meşguliyeti (N=11) ve çocuğun sıkılması (N=5) kodunda incelenen yanıtları daha sık verdikleri görülmüştür. Bunun yanında, zorunlu olmayan durumlar söz konusu olduğunda anne babalar boş zamanlar (N=7), planlanmış zamanlar (N=5), eğlence (N=10) ve oyun (N=6) kodlarına ilişkin yanıtlar vermişlerdir.

3.3. Anne babalar hangi durumlarda çocuklarının teknolojik araç kullanımında içerik kısıtlamaktadır?

Anne babaların dokuzu (%13.43) çocuklarının izledikleri içerikleri kısıtlamadığını; 58’i ise (%86.57) kısıtladığını belirtmiştir. Çocuklarının teknoloji kullanımları konusunda ne tür içerikleri kısıtladıklarına ilişkin soruya verilen yanıtların içerik analizi sonuçları Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3. Anne babaların çocuklarının teknoloji kullanımında kısıtladıkları içerikler

Örnek yanıtlar	Kodlar	f (%)	Temalar
“Ahlaki ve dini değerlerimize zarar veren video ve oyun içeriğine dikkat etmeye çalışıyorum” K33	Olumsuz model nedeniyle kısıtlama	12 (%17.14)	Olumsuz içerik kısıtlaması
“Yetişkinler kategorisindeki videoları izlettirmem, izin vermem.” K5	Yaşına uygun olmaması nedeniyle kısıtlama	14 (%20)	
“Şiddet içerikli oyun ve videoları” K11	Olumsuz duygu ve davranışlarla ilişkili içerik kısıtlama	14 (%20)	
“Çok fazla video izlemesine izin vermem” K22	Süre kısıtlaması	1(%1.43)	Kullanım kısıtlaması
“Telefonu eline almamasını söylerim” K36	Cihaz kısıtlaması	2 (%2.86)	
“Paralı indirilen siteleri” K68	Paralı oyun ve siteler	2 (%2.86)	
“Youtube de video izleme” K32	Uygulama ve oyun kısıtlaması	17 (%24.28)	
“Gereksiz videoları” K23	Gereksiz	1(%1.43)	
“İzlediği programları, oynadığı oyunları takip ederim” K26	Sonradan izleme	5 (%7.14)	İzleme
“YouTube videoları ben yanında iken izlemesine izin veriyorum” K12	Birlikte izleme	2 (%2.86)	
	Toplam	70 (%100)	

Anne babaların teknoloji kullanımında kullandıkları kısıtlamalar “olumsuz içerik kısıtlaması”, “kullanım kısıtlaması” ve “izleme” temalarında toplanmıştır. Olumsuz içerik kısıtlamasında daha çok çocukların yaşına uygun olmadığını düşündükleri görüntüler, konuşmalar, şiddet içerikli yayınlar ve oyunlara ilişkin verdikleri yanıtlar yer

almaktadır. Kullanım kısıtlamasında anne babalar daha çok belirli uygulamaların, İnternetin kendisinin, belirli cihazların ya da sürenin kısıtlamasından söz etmişlerdir. İzleme temasında ise anne babalar çocuklarının teknolojik cihaz kullanımları sırasında yanlarında oturduklarını ya da sonrasında izledikleri içerikleri takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Temalara bağlı kodlardan en çok kullanılanı uygulama ve oyun kısıtlamasıdır. Onu sırasıyla yaşına uygun olmaması nedeniyle kısıtlama, olumsuz duygu ve davranışlarla ilişkili içerik kısıtlama ve olumsuz model nedeniyle kısıtlama izlemektedir.

3.4. Anne babaların çocuklarının teknolojik cihazlarda vakit geçirmelerine ilişkin olumlu ve olumsuz düşünceleri nelerdir?

Çocukların teknolojik cihazlarda vakit geçirmesinin gerekliliğine ilişkin sorulan soruya anne babaların 42'si evet (%62.69), 25'i (%37.31) hayır yanıtı vermiştir. Anne babaların yanıtlarına ilişkin içerik analizi sonuçları Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. Anne babalar çocuklarının teknolojik cihazlarda vakit geçirmelerine ilişkin görüşleri

Örnek yanıtlar	Kodlar	f (%)	Temalar
Hayır			
“Hayır. Çünkü dikkat dağınıklığı yapıyor.” K45	Gelişim engeli	4 (%5.80)	Bilişsel problem
“Hayır. Çünkü okul gidişatını etkiliyor” K21	Akademik engel	1 (%1.45)	
“Hayır. Çünkü bağımlılık yapıyor.” K46	Bağımlılık	3 (%4.35)	Davranışsal problem
“Hayır, zaman kaybı ve ömrü boş işlerle geçmiş, güzel çocukluk anları biriktirmemiş...” K60	Zamanın boşa geçirilmesi	2 (%2.90)	
“İletişimi engellediğini düşünüyorum.” K63	İletişim problemi	1 (%1.45)	Sosyal problemler
Evet			
“Neden sonuç ilişkisi açısından oynayabilir.” K20	Gelişim desteği	10 (%14.49)	Bilişsel katkı
“Bazen yararlı videolar izlediği zaman birçok konu da bilgisi oluyor ve bizi şaşırtabiliyor.” K23	Bilgi desteği	5 (%7.25)	
“Z kuşağını bilgisayardan uzak tutmak çok mantıklı değil.” K53	Çağın gerekliliği	12 (%17.39)	Gereklilik
“Kapalı alanda büyüyor dolayısıyla bir çeşit oyun aracı olmuş oluyor.” K6	Oyun ve sosyalleşme aracı	8 (%11.59)	
“Çocukların dışarda ebeveynleri olmadan serbest zaman geçirebileceği güvenli alanlar yaratılmadığı sürece evde bunun olmasına engel olunamıyor” K67	Dışarıda güvenlik sorunu	2 (%2.90)	
“Kaliteli bilgilendirici eğitici içerikler varsa kısa süreli oynayabilir.” K24	Süre kısıtlaması koşuluyla	7 (%10.14)	Anne baba aracılığı koşulu
“Öğretici videolar olabilir” K3	İçerik kısıtlaması koşuluyla	12 (%17.39)	
“Oynayabilir kontrollü bir şekilde, ne ile uğraştığını takip ettiğimiz sürece olumsuz bir durum olacağını düşünmüyorum” K18	Anne baba takibi koşuluyla	2 (%2.90)	
	Toplam	69 (%100)	

Çocukların teknolojik cihazlarla vakit geçirmemesi gerektiğini belirten anne babaların yanıtları “bilişsel problem”, “davranışsal problem” ve “sosyal problem” temaları altında gruplandırılmıştır. Bilişsel problem teması altında anne babalar en çok teknolojik cihazların çocuğun gelişimine engel olmasını ifade etmiştir. Aynı zamanda akademik gelişimin kısıtlanması bir anne tarafından vurgulanmıştır. Bilişsel problem temasında dikkat dağınıklığı, hayal gücünün ve merakın engellenmesi gibi konulardan söz edilmiştir. Davranışsal problem temasında bağımlılık

ve zamanın boşa geçirilmesinden dolayı anne abaların teknoloji kullanımına olumsuz yaklaştıkları ortaya çıkmıştır. Sosyal problem temasında ise daha çok yüz yüze iletişimde neden olduğu sorunlardan söz edilmiştir.

Anne babalar çocuklarının teknolojik cihazlarla vakit geçirmesi gerektiğini daha fazla ifade etmişlerdir. Bunun nedenleri olarak beliren temalar “bilişsel katkı”, “gereklilik” ve “anne baba aracılığı koşulu” olarak belirlenmiştir. Temaları oluşturan kodlar incelendiğinde en fazla vurgulanan kodun gereklilik temasındaki çağın gerekliliği olduğu görülmektedir. Bu kod anne babaların teknolojinin günlük yaşamın bir parçası olduğunu ve teknolojik cihazları kullanmanın önemli olduğunu belirten yanıtları yer almaktadır. Aynı frekansta yanıtlanan anne baba aracılığı koşulu teması altındaki içerik kısıtlaması koşuluyla evet kodunda ise anne babalar olumsuz içeriklerin kısıtlanmasını ve eğitici, geliştirici içeriklerin ise teşvik edilmesini belirtmişlerdir.

3.5. Anne babaların teknolojik araç kullanımının çocuklara yararlarına ilişkin düşünceleri nelerdir ve bu düşüncelerin hangilerini çocuklarıyla paylaşmışlardır?

Anne babalardan ilk olarak çocukların teknoloji kullanımında yararlı buldukları konular hakkında görüşleri alınmıştır. Ardından kendi çocukları ile teknolojinin yararları hakkında konuşup konuşmadıkları sorulmuştur. Anne babaların 30'u (%44.78) konuştuğunu, 37'si (%55.22) ise konuşmadığını belirtmiştir. Yararları hakkında konuşan anne babaların verdikleri yanıtların içerik analizi sonuçları Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Teknolojik araç kullanımının çocuklara yararlarına ilişkin anne baba görüşleri

Örnek yanıtlar	Kodlar	f (%)	Temalar
Yararları			
“Dikkatini, konsantrasyonunu artırıyor. Düşünmesini, strateji geliştirmesini sağlıyor.” K14	Bilişsel katkılar	28 (%37.84)	Bilişsel yararlar
“Çeşitli kavramları daha kolay öğreniyorlar.” K16	Bilgi edinimi	20 (%27.03)	Bilgi ve beceri kazandırma
“Bilişime ve teknolojiye yakın oluyor.” K57	Teknoloji öğrenimi	9 (%12.16)	
“Evide yetişen çocuklar oyunlarda sosyalleşiyor.” K30	Sosyalleşme	4 (%5.41)	Sosyal yararlar
“Grup online oyunlarında grup çalışmasını öğrenir.” K55	İşbirliği	2 (%2.70)	
“Onu çok mutlu ediyor.” K51	Eğlence	2 (%2.70)	Eğlence
“Bence yararı yok.” K12	Yararı yok	9 (%12.16)	Yararlı değil
	Toplam	74 (%100)	
Yararlarına ilişkin çocuklarıyla paylaşımları			
“Bazı oyunların oynanmasının onu olumsuz etkileyeceğini anlatıyorum.” K40	Zararları	6 (%22.22)	Zararları
“Mantık oyunlarının beyin jimnastiği yararı olduğu hakkında” K5	Bilişsel katkılar	12 (%44.44)	Bilişsel yararları
“Amacına uygun oynamasını, dikkatini vermesini ve seri davranması konusunda uyardım.” K14	Oyunun açıklanması	3 (%11.12)	Bilgi ve beceri kazandırma
“Bu tablet ve bu telefon, ne işe yarar ve hangi tuşlar ne işe yararı ayrıntılıca oyunda oynayarak öğrettim.” K8	Teknoloji öğrenimi	1 (%3.70)	
“Satranç, eşleme, çarpım tablosunu ezberleme, kelime türetme gibi oyunların yararlı olduğunu bu tarz oyunlar oynarsa daha uzun oynamasına izin verebileceğimi söyledim.” K51	Bilgi edinimi	3 (%11.12)	
“Bu tür cihazları doğru amaçlar için kullandığı ve kendini buna kaptırıp etrafıyla iletişimini koparmadığı sürece ona faydalı olacağını...” K64	Kullanım amacı	1 (%3.70)	
“Doğru secimler ile eğlenceli vakit geçirebileceği” K49	Eğlence	1 (%3.70)	Eğlence
	Toplam	27 (%100)	

Anne babaların teknolojinin yararlarına ilişkin görüşlerinden “bilişsel yararlar”, “bilgi ve beceri kazandırma”, “sosyal yararlar”, “eğlence” ve “yararlı değil” temaları belirlenmiştir. Temaları oluşturan kodların ayrıntılı

değerlendirilmesinde en yüksek oranda bilişsel katkılar ve bilgi ediniminin olduğu görülmektedir. Bilişsel yararlar temasında daha çok dikkat oyunları, strateji ve mantık geliştirme gibi bilişsel beceriler üzerinde durulmuştur. Bilgi ve beceri kazandırma temasında ise teknoloji ile bilginin kolay edinildiği, teknolojik oyunlarla yabancı kelimelerin, kavramların daha kolay kazanıldığı ifade edilmiştir. Bunun yanında teknolojik cihazların kullanımının herhangi bir yararı olmadığı dokuz anne baba tarafından belirtilmiştir.

Çocukları ile teknolojinin yararlarını konuştuğunu belirten anne babaların yanıtları “zararları”, “bilişsel yararları”, “bilgi ve beceri kazandırma” ve “eğlence” temalarında toplanmıştır. En çok vurguladıkları tema bilişsel yararlardır. Önceki soru ile benzer olarak, anne babalar tarafından çocuklara en çok teknolojik cihazları kullanırken bilişsel gelişimlerine katkı sağlayacak oyunları ve uygulamaları tercih etmeleri gerektiği önerilmektedir. Bunun yanında, yararları yerine zararlarını anlattığını ifade eden altı anne babanın olduğu da dikkat çekmektedir.

3.6. Anne babaların teknolojik araç kullanımının çocuklara zararlarına ilişkin düşünceleri nelerdir ve bu düşüncelerin hangilerini çocuklarıyla paylaşmışlardır?

Anne babalara 6-12 yaş aralığındaki çocukların teknolojik cihazlarla vakit geçirmelerinin zararlarının sorulmasının ardından, zararları hakkında konuşup konuşmadıklarının bilgisi alınmış ve ne konuda verdikleri bilgileri açıklamaları istenmiştir. Anne babaların dördü zararları hakkında konuşmadığı (%5.97), 63’ü (%97.03) ise konuştuğunu yanıtını vermiştir. Sorulara ilişkin yanıtların içerik analizi sonuçları Tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6. Teknolojik araç kullanımının çocuklara zararlarına ilişkin anne baba görüşleri

Örnek yanıtlar	Kodlar	f (%)	Temalar
Zararları			
“Aldığı radyasyon, gözünü yorduğu da cabası...” K30	Bedensel etki	13 (%13.40)	Gelişimsel etki
“Çok korkunç oyunlar var. Kendisine zarar verebilir şiddet ve depresyona sürüklenebilir.” K19	Duygusal etki	13 (%13.40)	
“Yanlış davranış kayıplarının oluşması, psikolojik sorunlar gerçekleşebilir.” K50	Davranışsal etki	2 (%2.06)	
“Uzun kalabiliyor, zamanını boş yere harcıyor.” K26	Zamanın etkin kullanılmaması	7 (%7.22)	
“Şiddet içerikli oyunların şiddete yönlendirdiğini, agresif, hırçın tavırlar geliştirdiğini düşünüyorum.” K45	Şiddet saldırganlık	6 (%6.19)	
“Gerçekle hayal gücünü ayırt edememe, bilgisayar başında fazla zaman geçirildiği için asosyal davranışlar sergilemesi.” K4	Gerçek yaşamdan kopukluk	8 (%8.25)	Sosyal etki
“Enerji boşalması yapamadıkları için sürekli bir stres halindeler kendilerini ifade etmekte ve karşısındakileri anlamakta zorlanıyorlar.” K67	İletişim problemleri	14 (%14.43)	
“Farkında olmadan kötü içeriklere maruz kalabilir. Sakıncalı paylaşımlarla karşılaşabilir.” K51	Siber riskler	15 (%15.46)	Teknolojiden kaynaklı riskler
“Zaman kısıtlaması olmazsa ve sürekli zaman geçirirse bağımlı hale gelebilir.” K5	Bağımlılık	19 (%19.59)	

Tablo 6. (Devamı)

Zararlarına ilişkin çocuklarıyla paylaşımları				
"Gözlerinin bozulacağını söylemekteyiz." K18	Bedensel etki	9 (%15.79)		Gelişimsel etki
"Düşünmesine engel olduğunu, onu daha sinirli yaptığını, beyin gelişimini etkilediğini..." K14	Bilişsel etki	7 (%12.28)		
"Bir anda korkabileceği ve anlamlandırılmayacağı görüntüler üzerine konuştuk." K7	Duygusal etki	6 (%10.53)		
"Bu oyunların tek amacının onların zihinlerini ele geçirmeye çalışmak olduğunu, zarar vermekten zevk alan insanlar haline getirmek olduğunu..." K20	Davranışsal etki	3 (%5.27)		
"Gerçek dışı olduğunu anlattım" K52	Gerçek dışı	1 (%1.75)		
"İnternet ortamındaki sapkın insanlardan zarar görebileceğini söyledim." K57	Kötü niyetli yabancılar	10 (%17.54)		
"Sosyal çevresinde bulunan insanlardan öğrenebileceği her şeyden uzak kalacağını anlattım." K22	Günlük yaşamdan kopma	1 (%1.75)		Sosyal etki
"Sağlığına zararları, sosyal ilişkilerine zararları..." K42	İletişim sorunları	4 (%7.02)		
"Derslerden geri kalması" K60	Akademik etki	1 (%1.75)		
"Bilinçaltına olumsuz etkileri olduğunu, gözünü yorduğunu, bağımlılık yarattığını anlatıyorum." K30	Bağımlılık	4 (%7.02)		Teknolojiden kaynaklı riskler
"Her oyun ve video gerçekleri yansıtmayabilir." K25	Güvenilir olmayan içerikler	2 (%3.51)		
"Kontrollü olması, bilgilerini paylaşmaması" K34	Kişisel bilgilerini koruması	1 (%1.75)		
"Yaşına uygun olmayan her oyunun onu üzebilecek korkutabilecek kötü şeylerle dolu olduğunu" K19	Yaşına uygun olmayan içerik	3 (%5.27)		
"Fazla kullanımın sonuçlarının iyi olmayacağı" K67	Süre	1 (%1.75)		
"Zararlı şeylerin olduğunu" K63	Belirsiz	4 (%7.02)		Yalnızca konuşma
	Toplam	57		

Anne babalar oldukça büyük bir yüzdeyle teknolojik cihazlarla vakit geçirmenin çocuklar için zararlı olduğunu belirtmişlerdir. Zararlarına ilişkin temalar "sosyal etki", "teknolojiden kaynaklı riskler" ve "gelişimsel etki" olarak belirlenmiştir. Temaları oluşturan kodların ayrıntılı incelemesinde en yüksek frekansa sahip kodun bağımlılık olduğu görülmektedir. İkinci en yüksek frekansa sahip kodun teknolojiden kaynaklı riskler temasındaki siber riskler olduğu görülmektedir. Bu kodu oluşturan yanıtlarda anne babalar beklenmedik anlarda ortaya çıkabilecek şiddet, saldırganlık ve cinsellik ile ilişkili görüntülerden, İnternetin kontrolsüz olması ve güvenli olmayışından kaynaklanan sorunlardan söz etmişlerdir. İletişim problemleri kodu en yüksek frekansa sahip üçüncü koddur ve sosyal etki temasında ele alınmıştır. Bu kodda anne babalar çocukların teknolojik cihazları uzun süre kullanmalarının ve yaşlarına uygun olmayan, şiddet içerikli oyunlar oynamalarının yüz yüze iletişimlerine olumsuz etkide bulunduğundan bahsetmişlerdir.

Anne babaların çocukları ile teknolojik araçları kullanmanın zararlarına ilişkin konuşmalarına ilişkin verdikleri cevaplarından ortaya çıkan temalar, zararlarına ilişkin temalar ile örtüşmektedir. Anne babaların teknoloji kullanımı konusunda çocuklarıyla "gelişimsel etki", "sosyal etki", "teknolojiden kaynaklı riskler" ve "yalnızca konuşma" olmak üzere dört tema çerçevesinde konuştukları belirlenmiştir. Son temada bazı anne babaların zararları hakkında konuştuğu ancak zararların neler olduğunu belirtmediği görülmüştür. Temaları oluşturan kodların ayrıntılı incelemesinde gelişimsel etki temasında yer alan kötü niyetli yabancılar kodunun en yüksek frekansa sahip olduğu görülmüştür. Alan yazında tanıdık olmayan insanlarla çevrimiçi etkileşimin siber risklerde ele alındığı bilinmektedir. Ancak bu kodda anne babalar çocuklarına tanıdık olmayan kişilerce kurabilecekleri iletişimlerin onların zihinsel, ruhsal ve bedensel sağlıklarına verebileceği zararlardan söz ettiklerini belirtmişlerdir. Bu nedenle tanıdık olmayan kişilerle etkileşimin anne babalar için bir güvenlik sorunu olmaktan ziyade, çocuklarının özellikle duygusal gelişimlerine zarar verebileceğini düşünmeleri yanıtların gelişimsel etki temasında incelenmesini

gerektirmiştir. Gelişimsel etki temasındaki bedensel etki en yüksek frekansa sahip ikinci koddur. Burada anne babaların yanıtlarının daha yüksek oranda göz bozukluğuna yol açması etrafında toplandığı görülmektedir. Üçüncü en yüksek frekansa sahip kod ise yine gelişimsel etki temasındaki bilişsel etkidir. Anne babalar çocuklarına teknoloji kullanımının dikkat problemleri, algılama güçlükleri gibi zihinsel sorunlara yol açacağını anlattıklarını belirtmişlerdir.

5. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma 6-12 yaş aralığında çocuğu olan anne babaların çocuklarının teknolojik araç kullanımları hakkındaki tutumlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçları beş farklı başlık altında incelenmiştir. Sonuçlarda, ana babaların çocuklarının teknoloji kullanımına izin verdiği durumlar, ne tür içerikleri kısıtladıkları, çocuklarının bu tür cihazlarda vakit geçirmesi ile teknoloji kullanımının yarar ve zararlarına ilişkin düşünceleri incelenerek ortak temalara ulaşılmıştır.

Çalışmada katılımcıların betimsel istatistiklerinin sonuçlarından evde İnternet bağlantısına sahip olanların oranı daha önce yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Atalan Ergin, 2018 %82.6; TUİK, 2020 %90.7). Çocukların akıllı telefona sahip olma oranları da Avrupa'da yapılan bir araştırma ile benzerlik göstermektedir (PEW Research Center, 2020). Çalışmada anne babaların %17'si 11 yaşın altındaki çocuklarının akıllı telefonu olduğunu ve bunun en önemli sebebinin çocuklarının onlara ve onların çocuklarına hızlı bir biçimde ulaşabilmeleri olduğunu belirtmişlerdir. Hafta içi ve hafta sonu teknolojik cihaz kullanım süresinden elde edilen yanıtlara göre hafta sonu kullanım süresinin arttığı belirlenmiştir. Bu durum anne babaların teknolojik cihazları bir boş zaman etkinliği ve çocukları oyalama aracı olarak gördüklerini düşündürmekte ve bu düşünce ileri bulgularla desteklenmektedir. Anne babalar çocuklarının teknolojik cihaz kullanım süresine en yüksek oranda birlikte konuşarak karar verdiklerini ifade etmişlerdir. Aktif aracılık teknolojik cihazlarla ilgili bilgi alışverişini içeren bir süreçtir ve bu süre hakkında karar vermeyi de içerir. Anne babaların süre belirlemede aktif aracılık ile kısıtlayıcı aracılığı bir arada kullanmalarını içeren yöntem çalışmalarda da önerilmektedir (Padilla-Walker vd., 2018; Valkenburg vd., 2013). Son betimsel bulgu anne babaların çocuklarının teknolojik cihazla geçirdikleri vakti değerlendirmelerine ilişkindir. Sonuçlar anne babaların çocuklarının teknolojik cihaz kullanım süresini çoğunlukla fazla bulduklarını göstermektedir. Bu çalışmada anne babaların neredeyse tamamı çocuklarının teknoloji kullanım süresine ya çocukluklarıyla birlikte karar verdiklerini ya da anne babanın istediği kadar kullanıma izin verdiklerini belirtmişlerdir. Buna karşın kullanılan süreyi çok bulmaları yanıtlardaki çelişkiyi göstermektedir. İlerleyen bulguların değerlendirilmesinde de görüleceği üzere, anne babaların teknoloji kullanımının yarar ve zararlarına ilişkin tutumlarındaki çelişkiler çarpıcıdır.

İlk olarak çocukların hangi durumlarda (zorunlu ya da değil) teknolojik araçları kullandıklarına izin verildiğine bakıldığında, oyalamak, akademik destek sağlamak ya da eğlence amacıyla olduğu görülmektedir. Burada özellikle oyalama amaçlı kullanımın diğer iki temaya oranla daha belirgin olduğu belirtilebilir. Anne babalar daha çok işlerinin olduğu, sosyal alanlarda buldukları, arkadaş ziyareti yaptıkları, yolculukta ya da hasta oldukları durumlarda çocuklarının sıkılmasını zorunlu durumlar olarak tanımlamışlardır. Bu durumlarda çocuğun sıkılmasını önlemek amacıyla teknolojik cihaz kullanımını önermektedirler. Zorunlu olmadıkları durumlarda ise en dikkat çekici kod planlanmış zamanlardır. Buna göre anne babalar kısıtlayıcı aracılığı kullanarak çocuklarının teknoloji kullanım süresini planlamaktadırlar. Ancak bu tema yalnızca zorunlu olmayan durumlar söz konusu olduğunda belirmiştir. Aracılık stratejilerinin etkililiğinde stratejinin tutarlı kullanılması önemlidir (Fikkers vd., 2017). Anne babalar tarafından tanımlanan zorunlu hallerde kuralların esnetildiği düşünülebilir. Teknolojik cihazların kullanım süresinin düzenlenmesi kadar kullanım amacı da teknolojiden etkin bir biçimde faydalanmada önemlidir (Atwood, 2016; Critselis vd., 2014; Kubey vd., 2001; Saatçioğlu, 2016; Villani, 2001). Anne babaların en yüksek düzeyde oyalama ve eğlence amaçlı kullanımı destekledikleri görülmüştür. Türkiye'de yapılan bir çalışmada anne babaların çocuklarını oyalamak amacıyla en çok birlikte oynamayı, ardından ise teknolojik cihazlara yönlendirmeyi tercih ettikleri; teknolojik cihazlarda çocukların en fazla eğlence amaçlı oyun oynadıkları belirlenmiştir (Türk vd., 2017). Çalışmalar teknolojik cihazlarda izlenen uygun içeriklerin çocukların gelişimlerini destekleyeceğini gösterse de (AlAbbadi, 2005; Khasawneh and Al-Awidi, 2008; Neuman 2010; Plowman vd., 2012); şiddetin meşhurlaştırılması, saldırgan davranışların artması (Campaign for a Commercial-Free Childhood & Alliance for Childhood, 2012), düşük akademik başarı (Adelantado vd., 2019) gibi olumsuz özelliklerle ilişkisi bilinmektedir. Anne babalar tarafından çocukla ilgilenmenin zor olduğu, kendi kendine oyalanması gereken zorunlu durumlarda teknoloji çocuklar tarafından içerik ve süre denetimi olmadan kullanılabilir. Bu durum ise çocukların teknolojinin riskleri ile daha fazla karşılaşmaları anlamına gelebilecektir.

Teknolojik cihazlarda kullandığı içeriği kısıtlama açısından bakıldığında içerik kısıtlaması, kullanım kısıtlaması ve izleme temalarına ulaşılmıştır. Alan yazında da bu yaş grubu çocuğa sahip anne babaların en yaygın olarak kullandığı ana baba aracılığının kısıtlayıcı kontrol olduğu belirtilmektedir (Davies ve Gentile, 2012; Gentile vd., 2012). Yaş grubu ile tutarlı olarak anne babaların çocuklarının şiddet ve yaşlarına uygun olmayan içerikleri kısıtlamanın yanı sıra, süre kısıtlamasına da gittikleri görülmektedir. Çalışmada beliren temaların çocukların olumsuz içeriğe maruz kalma olasılığını azalttığı bilinmektedir (Rosen, Cheever ve Carrier, 2008). Çalışmalar aracılık stratejilerinin birlikte kullanılmasını önermektedir (Padilla-Walker vd., 2018; Valkenburg vd., 2013). Özellikle aktif aracılık, teknolojik cihazlardan etkin faydalanmada önemlidir. Ancak çalışmaya katılan anne ve babalar daha çok kısıtlama ve bundan sonra da izlemeyi kullanıyor görünmektedir. Olumsuz içeriğe maruz kalmanın azaltılması kadar maruz kalınan içerikler hakkında düşünmek ve çocuğun içerik seçimi konusunda özerkliğini desteklemek önemlidir. Bu nedenle anne babalara aktif aracılık stratejisinin özellikleri hakkında bilgi vermek gerektiği düşünülmektedir.

Anne babaların yaklaşık yarısı çocukların teknolojik cihazlarda vakit geçirmelerine ilişkin olumlu görüş belirtirken diğer yarısı bu durumun olumsuz olduğunu ifade etmiştir. Çocukların teknolojik cihazlarda vakit geçirmemesi gerektiğini düşünen anne babalar bu düşüncelerini teknolojinin çocuklarda davranışsal ve sosyal açıdan problemlere neden olmasıyla açıklamışlardır. Çalışmalar teknolojinin uzun süreli kullanımı ve teknolojide uygun olmayan içeriklerle karşılaşmanın çocuklarda sosyal ve duygusal problemlerle ilişkisini göstermektedir (Pontes vd., 2014; Sariyska vd., 2015; Weinstein vd., 2015). Ancak bunun yanında uygun düzey ve içerikle teknolojinin kullanımı başta bilişsel alan olmak üzere sosyal ve duygusal gelişimi desteklemektedir (AlAbbadi, 2005; Khasawneh and Al-Awidi 2008; Rideout, Vandewater ve Wartella, 2003). Bütünüyle teknolojinin olumsuz özelliklerine odaklanmak teknolojinin yararlarından faydalanma ihtimalini de azaltacaktır. Böyle düşünen anne babaların tersine teknolojik cihazlarda vakit geçirilmesi gerektiğine inananlar, teknolojinin gelişime destek sağladığını ve çağın bir gerekliliği olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmalar anne babaların bu düşüncelerini destekler niteliktedir. Plowman ve diğerleri (2012) dijital medya içeriği ile etkileşimin artan dikkat, sabır, bilginin genişlemesi ve dünyayı anlama dahil olmak üzere birçok değişkenle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Katılımcıların yaklaşık dörtte biri teknolojinin ancak süre kısıtlaması, içerik kısıtlaması ve anne baba izlemesi gibi belirli koşullar sağlandığında yararlı olduğunu düşünmektedir. Sıralanan bu koşullar anne baba aracılığının kısıtlayıcı ve izleme boyutları ile açıklanabilir. Bu durum anne babaların teknolojinin etkili kullanımı konusunda farkındalıklarına ilişkin bilgi vermektedir. Daha önce yapılan çalışmada da (Atalan Ergin, 2018) Türkiye’de anne babalar tarafından en fazla kullanılan stratejinin kısıtlayıcı aracılık olduğu bulunmuştur. Yüksek eğitim düzeyine sahip ailelerin kısıtlayıcı aracılığı diğer stratejilerden daha az kullandıkları bilinmektedir (Garmendia vd., 2012; Nikken ve Schols, 2015). Bu çalışma da yüksek eğitim düzeyine sahip anne babalara ulaşılmasına rağmen kısıtlayıcı aracılığa ilişkin özelliklerin vurgulandığı görülmüştür. Düşük eğitim seviyesindeki anne babalarda oranın daha da yükseleceği düşünülebilir. Hem teknolojinin bütünüyle olumsuz olduğunu düşünenler hem de tek bir aracılık stratejisinin kullanımına yönelmiş olan anne babaların çocuklarını teknolojinin etkin kullanımında yönlendirme konusunda bilgiye ihtiyaçları olduğu belirtilebilir.

Anne babalara doğrudan teknolojik cihazların yararları sorulduğunda ise bilişsel gelişimi destekleme, sosyal gelişimi destekleme ve eğlence temaları belirlemiştir. Az sayıda katılımcı ise yararının olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca ana babaların farkında oldukları bu yararların hangilerinden çocuklarını haberdar ettiğine bakıldığında bilişsel gelişimi destekleme ve eğlence gibi benzer temalar ortaya çıkmıştır. Anne babaların çocuklarının teknolojiden yararlanmaları amacıyla teknolojinin nasıl ve niçin kullanılacağına ilişkin bilgiler de vermektedirler. Bu durumun üst eğitim düzeyine sahip Cabello-Hutt ve diğerleri (2017) ve teknoloji kullanımı konusunda öz yeterlik algısına sahip (Festl ve Langmeyer, 2018; Glatz vd., 2018) anne babalara özgü olduğu düşünülmektedir. Dikkati çeken bir başka nokta, anne babaların teknolojinin sosyal yararlarına inanırken, hiçbirinin bunu çocuklarıyla paylaşmamış olmasıdır. Bu durum anne babaların bu yararlar konusunda şüpheli olmaları ve bu konuda yüz yüze etkileşimi tercih ediyor olmalarıyla ilişkili olabilir. Yapılan bir çalışma (PEW Research Center, 2020) 12 yaşın altında çocuğa sahip anne babaların çocukların sosyal becerileri öğrenme ve sağlıklı arkadaşlıklar geliştirme konusunda teknolojinin olumsuz etkisi olduğuna inandıklarını göstermektedir. Bu çalışmada da bir sonraki başlıkta incelenen teknolojinin zararları konusunda ortaya çıkan bir tema sosyal zararlar ile ilişkilidir. Aynı zamanda katılımcıların %12.16’sı yararları sorulduğunda zararlarını açıklamış ve %22.22’si de yararlarına ilişkin verilen bilgiler konusunda yine zararlarına ilişkin verdikleri bilgilerden söz etmişlerdir. Bu durum katılımcıların teknolojinin yararları konusundaki örtük inançlar ve olumsuz düşüncelere sahip olduklarını düşündürmektedir. Anne baba aracılığı stratejilerine ek olarak anne babaların düşüncelerindeki çelişkileri azaltmak ve doğru inançlara sahip olmalarını sağlamak amacıyla teknolojinin kullanım süresi ve içeriğine göre sağladığı faydalar konusunda verilecek bilgiler önemlidir.

Son olarak, teknolojik cihazların zararlarına ilişkin ana babaların görüşleri incelendiğinde, yararları konusunda ön plana çıkan bilişsel gelişimi desteklemenin burada yerini bedensel, duygusal ve davranışsal alanlarda olumsuz

gelişimsel etkiye bıraktığı görülmüştür. Anne babalar teknolojinin zararları konusunda en çok bu tema üzerine odaklanmışlardır. İlginç bir biçimde, yararlarından bahsederken bir sosyalleşme yolu olarak görülen teknolojik araçlar, zararları açısından değerlendirildiğinde sosyalleşmenin önünde bir engel olarak algılanmaktadır. Bu durumun yukarıda da tartışılan anne babaların bu konudaki örtük inançları ve olumsuz düşünceleri ile ilişkili olduğu ve sorulan sorularla bu düşüncelerin ve yaşanılan çelişkilerin ortaya çıktığı düşünülmektedir. Yararları konusunda anne babaların düşünce ve davranışlarında görülen farklılığın aksine zararlarında düşünce ve davranışlar arasında tutarlılık olduğu belirtilebilir. Anne babalar duygusal, davranışsal, bilişsel, sosyal, akademik riskler, süre vb. konularda hem teknolojinin zararlı olduğuna inanmakta hem de bunu çocuklarıyla paylaşmaktadırlar. Burada vurgulanması gereken nokta çalışmaların uygun olmayan içerik ve uzun süreli kullanımda teknolojinin zararlarından söz etmeleridir (Pontes vd., 2014; Sariyska vd., 2015; Weinstein vd., 2015). Anne babalar çocuklarıyla zararları konusunda bilgi paylaşıyor olsalar da özellikle siber zorbalık, mağduriyet ya da bağımlılık gibi önemli problemlerde (Akgül ve Artar, 2020; Chang vd., 2015; Khurana vd., 2015; Williams ve Merten, 2011) paylaşılan bu bilgilerin hem yetersiz olduğu hem de tehdit içerdiği dikkati çekmektedir. Örneğin K8 bunu “*Algı ve dikkat dağınıklığı ve gördüklerinden etkilenme ama uyarı ve yasak var kusura bakmasın*” diyerek ifade etmiştir. Bu bulgular anne babalara teknolojinin hangi durumlarda teknolojinin işlevsel kullanıldığına ilişkin verilecek bilgilerin ve bu bilgilerin çocuğa aktarım biçiminin önemini ortaya çıkarttığı düşünülmektedir. Anne babaların belirttikleri yararlar ve zararlar ile bunları çocuklarıyla paylaşımlarındaki temaların paralel olması uygulamalar açısından önemlidir. Özellikle psikolojik danışmanlar ya da eğitimciler tarafından anne babalara yapılacak her türlü bilgilendirme faaliyetinin, çocuklara yansımaları olacağını göstermektedir.

Bu önemli bulguların yanı sıra çalışmanın bazı önemli sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmada eğitim düzeyi yüksek katılımcılara ulaşılmıştır. Bu durum artan eğitim düzeyiyle birlikte artan gelir düzeyinin evdeki teknolojik araçların sayı ve özellik bakımından çeşitlenmesinde etkili olabilir. Bu durum teknolojik araçların kullanılmasında düşük eğitim seviyesindeki anne babaya sahip çocuklar açısından farklılığa neden olabilir ve bulguların genellebilirliğini sınırlandırabilir. Ancak nitel bir çalışmada katılımcılardan derinlikli ve geniş bilgi alınması bakımından da avantaj sağlamaktadır. Bu nedenle ileri araştırmalar için düşük düzey eğitim düzeyine sahip anne babalarla bir çalışma tasarlanması önerilebilir. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı çocukların yaş grubudur. İleri araştırmalarda özellikle ergenlik döneminde ortaya çıkan değişimlerle birlikte farklılaşan anne babaların teknoloji kullanımına yönelik görüş ve tutumları incelenebilir. Ayrıca psikolojik danışmanlar ve eğitimciler tarafından anne babalara verilecek aracılık ve etkin teknoloji kullanımına yönelik eğitimler anne babaların tutumlarının değişmesinde etkili olabilir.

6. Etik Beyanı

Bu araştırma etik konular dikkate alınarak ve etik kurallara uygun olarak yürütülmüştür.

7. Çıkar ve Katkı Beyanı

Araştırmada çıkar çatışması yoktur. Birinci yazar, araştırmanın alanyazın taraması, verilerin analizi ve bulguların tartışılması bölümlerine katkı sunmuştur. İkinci yazar araştırma fikrinin oluşması, verilerin analizi, araştırmanın yürütülmesi ve tamamlanmasında katkıda bulunmuştur.

Kaynakça

- Adelantado-Renau, M., Moliner-Urdiales, D., Cavero-Redondo, I., Beltran-Valls, M. R., Martínez-Vizcaíno, V., & Álvarez-Bueno, C. (2019). Association between screen media use and academic performance among children and adolescents: a systematic review and meta-analysis. *JAMA pediatrics*, 173(11), 1058-1067. doi:10.1001/jamapediatrics.2019.3176
- Akgül, G., & Artar, M. (2020). Cyberbullying: relationship with developmental variables and cyber victimization. *Scandinavian journal of child and adolescent psychiatry and psychology*, 8, 25-37. <https://doi.org/10.21307/sjcapp-2020-004>
- AlAbbadi, H. (2005). Effects of using computer games as an instructional tool on third grade students' acquisition of higher order thinking skills. *Jordan Journal of Educational Science*, 1(2), 143-184
- Atalan Ergin, D. (2018). *Ergenlerde bağlanma, ana-baba aracılığı ve dürtüsellik problemi internet kullanımı ile akademik başarıya etkisi*. (Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Atalan Ergin, D., & Kapçı, E. G. (2019). İnternette Ana-Baba Aracılığı Ölçeği ergen ve anababa formlarının Türk örneğinde geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Psychology*, 10(2), 117-132. <https://doi.org/10.21031/epod.457218>

- Atwood, R. (2016). *The relationship between adolescents' use of Internet-enabled mobile devices and engaging in problematic digital behaviors*. Utah State University.
- Bayraktar, F. (2017). Çevrimiçi Riskler ve Ebeveyn Aracılık Stratejileri: Türkiye’de ve Avrupa’da Yaşayan Türk Kökenli Çocuk/Ergenlerin Karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 25-37.
- Berkey, C.S., Rockett, H.R. ve Colditz, G.A. (2008). Weight gain in older adolescent females: the internet, sleep, coffee and alcohol. *Journal of Pediatrics*, 153(5), 635–639. <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2008.04.072>
- Cabello-Hutt, T., Cabello, P. ve Claro, M. (2017). Online opportunities and risks for children and adolescents: The role of digital skills, age, gender and parental mediation in Brazil. *New Media & Society*, 1-21 <https://doi.org/10.1177/1461444817724168>
- Campaign for a Commercial-Free Childhood & Alliance for Childhood. (2012). Facing the screen dilemma: Young children, technology and early education. Boston, MA: Campaign for a CommercialFree Childhood; New York, NY: Alliance for Childhood. Retrieved from www.truceteachers.org/docs/facing_the_screen_dilemma.pdf
- Chang, F. C., Chiu, C. H., Miao, N. F., Chen, P. H., Lee, C. M., Chiang, J. T. ve Pan, Y. C. (2015). The relationship between parental mediation and Internet addiction among adolescents, and the association with cyberbullying and depression. *Comprehensive Psychiatry*, 57, 21-28. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2014.11.013>
- Chou, C. (2001). Internet heavy use and addiction among Taiwanese college students: an online interview study. *Cyberpsychology & Behavior*, 4(5), 573–585.
- Clark, L. S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication Theory*, 21(4), 323-343. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x>
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. (Çev: SB Demir). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Critselis, E., Janikian, M., Paleomilitou, N., Oikonomou, D., Kassinopoulos, M., Kormas, G. ve Tsitsika, A. (2014). Predictive factors and psychosocial effects of Internet addictive behaviors in Cypriot adolescents. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 26(3), 369-375. <https://doi.org/10.1515/ijamh-2013-0313>
- Çelik, H., Baykal, N. B., & Memur, H. N. K. (2020). Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 379-406. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.16m>
- Çevik, Ç. (2016). *İnternet kullanım süresinin ergenler üzerindeki psikolojik etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Davies, J. J. ve Gentile, D. A. (2012). Responses to children’s media use in families with and without siblings: A family development perspective. *Family Relations*, 61,410-425.
- Education at a Glance (2016). <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance-19991487.ht>
- Festl, R. ve Langmeyer, A. N. (2018). The Role of Internet Parenting for the Internet use of Children in Pre-, Primary and Secondary School. *Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie*, 67(2), 154-180.
- Fikkers, M. K., Piotrowski, T. J., Valkenburg, M. P. (2017). A matter of style? Exploring the effects of parental mediation styles on early adolescents media violence exposure and aggression. *Computers in Human Behavior*, 70, 407-415. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.01.029>
- Garmendia, M., Garitaonandia, C., Martinez, G., Casado, M.A. (2012). The effectiveness of parental mediation. (Eds. S. Livingstone, L. Haddon ve A. Görzing) *Children, Risk and Safety Online: Research and Policy Challenges in Comparative Perspective*, Livingstone: The Policy Press.
- Gentile, D. A., Nathanson, A. I., Rasmussen, E. E., Reimer, R. A. ve Walsh, D. A. (2012). Do you see what I see? Parent and child reports of parental monitoring of media. *Family Relations*, 61, 470–487. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00709.x>
- Glatz, T., Crowe, E. ve Buchanan, C. M. (2018). Internet-specific parental self-efficacy: Developmental differences and links to Internet-specific mediation. *Computers in Human Behavior*, 84, 8-17 <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.02.014>
- Hakala, P.T., Rimpela, A.H., Saarni, L.A., Salminen, J.J., (2006). Frequent computer-related activities increase the risk of neck-shoulder and low back pain in adolescents. *European Journal of Public Health*,16(5), 536-541. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckl025>
- Hatch, K. E. (2011). Determining the effects of technology on children. <https://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1212&context=srhonorsprog>
- Kautiainen, S., Koivusilta, L., Lintonen, T., Virtanen, S.M., Rimpela, A. (2005). Use of information and communication technology and prevalence of overweight and obesity among adolescents. *International Journal of Obesity*, 29(8), 925-933.

- Khasawneh, O., & Al-Awidi, H. (2008). The effect of home computer use on Jordanian children: A parental perspective. *Educational Computing Research*, 39(3), 267-284.
- Khurana, A., Bleakly, A., Jordan, A., B. ve Romer, D. (2015). The protective effects of parental monitoring and internet restriction on adolescents' risk of online harassment. *Journal of Youth Adolescence*, 44(5), 1039-1047. <https://doi.org/10.2190/EC.39.3.d>
- Kim, J.H., Lau, C.H., Cheuk, K.K., Kan, P., Hui, H.L., Griffiths, S.M. (2010). Brief report: predictors of heavy Internet use and associations with health-promoting and health risk behaviors among Hong Kong university students. *Journal of Adolescence*, 33(1), 215–220. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2009.03.012>
- Kubey, R. W., Lavin, M. J., ve Barrows, J. R. (2001). Internet use and collegiate academic performance decrements: Early findings. *Journal of Communication*, 51, 366–382.
- Lai, F. T., & Kwan, J. L. (2017). Socioeconomic influence on adolescent problematic Internet use through school-related psychosocial factors and pattern of Internet use. *Computers in Human Behavior*, 68, 121-136. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.11.021>
- Lee, S. J. (2013). Parental restrictive mediation of children's internet use: Effective for what and for whom?. *New Media & Society*, 15(4), 466-481. <https://doi.org/10.1177/1461444812452412>
- Lee, S.ve Chae, Y. (2007). Children's Internet use in a family context: Influence on family relationships and parental mediation. *CyberPsychology and Behavior*, 10, 5, 640-644. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.9975>
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A. ve Folkvord, F. (2017). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication*, 67, 1, 82-105. <https://doi.org/10.1111/jcom.12277>
- Neuman, S. (2010). Public media's impact on young readers. *Education Week*, 29(37), 44-37.
- Nikken, P. ve Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3423–3435. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0144-4>
- Özgül, H. (2016). The relationship between Internet parenting styles and Internet usage of children and adolescents. *Computers in Human Behavior*, 60, 411-424. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.02.081>
- Padilla-Walker, L. M., Coyne, S. M. ve Fraser, A. M. (2012). Getting a high-speed family connection: associations between family media use and family connection. *Family Relations*, 61(3), 426-440. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00710.x>
- Padilla-Walker, L. M., Coyne, S. M., Kroff, S. L., & Memmott-Elison, M. K. (2018). The protective role of parental media monitoring style from early to late adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(2), 445-459. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0722-4>
- Pasquier, D., Simões, J. A. ve Kredens, E. (2012). Agents of mediation and sources of safety awareness: A comparative overview. (Eds. S.Livingstone, L.Haddon ve A.Görzig), *Children, risk and safety on the Internet*. Bristol, England: Policy Press.
- PEW Research Center (2020). Parenting Children in the Age of Screens <https://www.pewresearch.org/search/Parenting+Children+in+the+Age+of+Screens>
- Plowman, L., Stevenson, O., Stephen, C., & McPake, J. (2012). Preschool children's learning with technology at home. *Computers & Education*, 59(1), 30-37. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.11.014>
- Pontes, H. M., Griffiths, M. D. ve Patrão, I. M. (2014). Internet addiction and loneliness among children and adolescents in the education setting: an empirical pilot study. *Aloma: Revista de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport*, 32(1), 91-98.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>
- Rideout, V. J., Vandewater, E. A., & Wartella, E. A. (2003). *Zero to six: Electronic media in the lives of infants, toddlers and preschoolers*, Kaiser Family Foundation.
- Rosen, L.D., Cheever, N.A., Carrier, L.M. (2008). The association of parenting style and child age with parental limit setting and adolescent MySpace behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29, 459-471.
- Saatçioğlu, H.(2016). *İnternet bağımlılığı tanısı alan ergenlerin sosyal bilişsel becerilerinin değerlendirilmesi* (Uzmanlık tezi). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.
- Sariyska, R., Reuter, M., Lachmann, B. ve Montag, C. (2015). Attention deficit/hyperactivity disorder is a better predictor for problematic internet use than depression: Evidence from Germany. *Journal of Addiction Research & Therapy*, 6(209), 1-6.
- Shields, M. K. ve Behrman, R. E. (2000). Children and Computer Technology: Analysis and Recommendations. *The Future of Children*, 10(2), 4-30.

- Shin, W. ve Huh, J. (2011). Parental mediation of teenagers' video game playing: Antecedents and consequences. *New Media & Society*, 13(6), 945-962. <https://doi.org/10.1177/1461444810388025>
- Shin, W., Huh, J. ve Faber, R. J. (2012). Tweens' online privacy risks and the role of parental mediation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 56, 4, 632-649. <https://doi.org/10.1080/08838151.2012.732135>
- Shin, W. ve Kang, H. (2016). Adolescents' privacy concerns and information disclosure online: the role of parents and the Internet. *Computers in Human Behavior*, 54, 114-123. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.062>
- Sonck, N., Nikken, P. ve de Haan, J. (2013). Determinants of internet mediation: A comparison of the reports by Dutch parents and children. *Journal of Children and Media*, 7, 96-113. <https://doi.org/10.1080/17482798.2012.739806>
- Şen M., Demir, E., Teke, N. , & Yılmaz, A. (2020). Erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçęği geliştirme çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 228-265.
- Türk, E.G., Atalan Ergin, D., Erten Tatlı, C., Artar, M. (2017). *Ama Çok Sıkaldım! Erken Çocuklukta Teknoloji ve Oyalanma*. Eylem Gökçe Türk (Ed.) Çocuk ve Çevre(si), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2020). Hanehalki Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679)
- Valkenburg, P.M., Krcmar, M., Peeters, A.L. ve Marseille, N. M. (1999). Developing a scale to assess three styles of television mediation: "Instructive mediation," "restrictive mediation," and "social coviewing." *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(1), 52-66. <https://doi.org/10.1080/08838159909364474>
- Valkenburg, P. M., Piotrowski, J., Hermanns, J., ve de Leeuw, R. (2013). Developing and validating the Perceived Parental Media Mediation Scale: a self- determination perspective. *Human Communication Research*, 39(4), 445-469. <https://doi.org/10.1111/hcre.12010>
- Van den Bulck, J. (2004). Television viewing, computer game playing, and Internet use and self-reported time to bed and time of bed in secondary-school children. *Sleep*, 27(1), 101-104.
- Villani, S. (2001). Impact of media on children and adolescents: A 10-year review of the research. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40(4), 392-400.
- Wang, R., Bianchi, S. M. ve Raley, S. B. (2005). Teenagers' Internet use and family rules: A research note. *Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1249-1258.
- Weinstein, A., Yaacov, Y., Manning, M., Danon, P. ve Weizman, A. (2015). Internet Addiction and Attention Deficit Hyperactivity Disorder Among Schoolchildren. *The Israel Medical Association Journal: IMAJ*, 17(12), 731-734.
- Williams, A. L. ve Merten, M. J. (2011). iFamily: Internet and social media technology in the family context. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 40, 150-170. <https://doi.org/10.1111/j.1552-3934.2011.02101.x>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). Nitel veri analizi. *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (Genişletilmiş 9. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık